

A közigazgatási bíróság mint a jogállamiságot biztosító intézmény

„*Verwaltungsrecht als konkretisiertes Verfassungsrecht.*”²

A tanulmány betekintést kíván adni a különböző közigazgatási rendszerek felülvizsgálatát végző szervek működésébe, történelmi felállításába és alkotmányos létjogosultságába továbbá, hogy mikortól beszélhetünk közigazgatási bíróságokról és alkotmánybíróságokról. E két különálló független szervezet miképpen végezheti el a jogalkalmazó (azaz az adminisztratív szervek) aktusainak felülvizsgálatát – fejlesztését. A különböző történelmi és társadalmi hatások miképpen befolyásolták a két intézményrendszer kialakulását, és miért tekinthető mind a két fórum a jogállamiság alapjának. A közigazgatási bíráskodások bemutatásakor elsődlegesen azt szükséges górcső alá vennünk, hogy miképpen sikerül(t) megvalósítani Európában a törvényhozó hatalmi ág által kibocsátott közigazgatási határozatok (bírói, vagy a független igazságszolgáltatás által biztosított kritériumoknak megfelelő „szuverén” szerv) felülvizsgálatát anélkül, hogy megsértenék az államhatalmi ágak elválasztásának alapelvét. A probléma esszenciája véleményem szerint kettős. Elsődlegesen azért mert, szükséges meglátnunk azt, hogy Európa majd minden országában működik valamilyen alkotmányvédelemmel felruházott – centralizált vagy decentralizált – szerv, amely különböző szinten, de végez törvényességi kontrollt a közigazgatási határozatok felett. Másodlagosan pedig azért, mert Magyarországnak és a törvényhozónak kötelessége volt pótolni azt a hetvenéves kiesést, amit 1949. évi XX. törvény és az akkori politika okozott a közigazgatási aktsok felülvizsgálatával kapcsolatban. Különböző történelmi hagyományainkból következik, hogy nemzeti önazonosságunkat, identitásunkat visszamenőlegesen nem lehet feladni, de a jövőre nézve megváltoztathatók (2/2019 ABH [71-72]), mivel az önazonosságot alkotó értékek a történelmi alkotmányfejlődés alapján jöttek létre (22/2016 ABH [112]). Identitásképünk képes fejlődni akár egy gyermek tudata vagy, mint a tanuló diák, aki elolvassa a tankönyvek sorait. Ebből következik az, hogy Európa különböző országai, különbözőféleképpen oldották meg az államhatalmi rendszereket kiszolgáló apparátus aktusainak felülvizsgálatát. Mivel nem találunk egységes forrásalapot a független közigazgatási bíróságok vagy az alkotmányvédelemmel felruházott elkülönülő vagy parlamenti rendszerbe beolvadó szervekkel kapcsolatban, ezért a jogértelmezés eszközeit szükséges alkalmaznunk annak feltárásához és értelmezéséhez.

I. A jogállamiság

Immanuel Kant gondolatmenetét követve, – ahhoz, hogy elemezni tudjuk az adott feltevés – elsődlegesen meg kell adnunk azokat a fogalmi kereteket, amelyekben definiálni tudjuk magát a jogállamiságot, mint absztrakt fogalmat.³ Azt látjuk, hogy a jogállamiság fogalmának meghatározásánál ez a definiálás nem jelent egyebet, mint azt, hogy kijelöljük az említett fogalom helyét, a jogtudomány adott rendszerébe, ezáltal elhatárolva a fogalom

¹ PhD hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Jegtörténelmi, Jogelméleti és Egyházjogi Tanszék.

² Fritz Werner: Deutsches Verwaltungsblatt, 1959. 529. o.

³ Úgy, ahogy Kant „A tiszta ész kritikájában” meghatározza a definíció jelentését.

tárgyát, mindattól, ami nem tartozik, vagyis nem tapad szorosan jelen fogalom meghatározásához.

Gneist felfogásában „*a jogállam maga a közigazgatási bírászkodás*” így, amikor a jogállamiság kérdésköréről beszélünk, véleményem szerint szükséges megalkotnunk azt a fogalmi keretet, amelyben értelmezni tudjuk a jogállamiságot, mint fogalmat.⁴ A jogállamiság elsődleges megnyilvánulása az, hogy adott szuverén mennyire engedi vagy nem engedi magát alávetni olyan független bírói vagy a függetlenség garanciáival felruházott – ellenőrzési – fórumoknak, amelyek az állam által kibocsátott aktusokat képes megsemmisíteni és megváltoztatni.⁵ A jogállam fogalmát így abban a meghatározásban kell használnunk, hogy az állam a „joggal” karöltve garanciákat épít ki a polgároknak és a polgárokkal szembeni közigazgatási szervek határozatával szemben.

A jogállamiság definiálására való törekvés során szükséges visszatekinteni a hatalmi ágak montesquieu-i felosztására is, mert a hatalommegosztásnak a gyakorlati megvalósulása során a demokratikus jogállamokban kialakult a ma is funkcionáló kölcsönös ellenőrzési mechanizmus a törvényhozó-, a végrehajtó és az igazságszolgáltató hatalom között,⁶ így ahogy Montesquieu mondja: „...*hogy a hatalommal ne lehessen visszaélni, ahhoz az kell, hogy a dolgok helyes elrendezése folytán a hatalom szabjon határt a hatalomnak.*”⁷ Eszerint tehát bármilyen eszköz igénybevétele megengedett lehet, hogy a jogállamiság⁸ érdekében a társadalom határt szabjon a hatalom számára.⁹ Más szóval a jogállam fogalma alatt értjük azt, hogy az államhatalom korlátozza a saját hatalmát úgy, hogy különböző kontroll mechanizmusokat épít be annak érdekében, hogy megteremtse az alkotmányos és törvényes társadalmi rendszereket.¹⁰ Erre tekintettel pedig a hatalmi ágak megkülönböztetése és elválasztása elengedhetetlen, mert, ha ez nem valósulna meg, akkor a különböző hatalmak ugyanannak a társadalmi erőnek a kezében összpontosulna, és akkor nem beszélhetnénk funkcionális hatalommegosztásról.¹¹ A „jogállamiságnak” ezért az egyik legfontosabb követelménye a közigazgatási aktusok bíróságok által történő felülvizsgálatának biztosítása.¹² A jogállamiság – teóriája – pedig a diktatórikus rendszerek ellen kialakított gondolatokat írja le, amelyet *Albert Venn Dicey* fogalmazott meg.¹³ A polgári társadalom pedig ezen az eszmén

---

⁴ Lásd: Baron Julius Wlassics über die Verwaltungsjustiz, in Pester Llyod, Mittwoch 1931. január 7-i szám 2-3. o. Rudolf Gneist: der Rechtsstaat ist die Verwaltungsgerichtsbarkeit In: Der Rechtsstaat, 1872.

⁵ Horváth E. Írisz: A magyar közigazgatási bírászkodás története in Iustum Aequum Salutare III. 2007/2. 161-173. 162. o.

⁶ Szerk: Imre Miklós: Közigazgatási Bírászkodás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, 2007, 9. o.

⁷ Charles-Louis de Secondat, Montesquieu: A törvények szelleméről. Osiris-Attraktor, Budapest, 2000 fordította: Csécsy Imre, Sebestyén Pál XIV. könyv A politikai szabadságot létrehozó törvényeknek az alkotmányhoz való viszonyáról, IV. Fejezet 247. o.

⁸ Gustav Radbruch a jogszeme antinómiája az igazságosság mellett a célszerűség és a jogbiztonságot jelentette.

⁹ Vö: Hack Péter: A jogállamiság mércéje in Közjogi Szemle, 2017/2 10-12. o. Más szavakkal bármilyen eszköz igénybevétele megengedett-e, vagy a jogállamiság határt szab a mindenkori hatalom számára. Kérdés az is, hogy ha a hatalom kilép a jogállamiság keretei közül, és így nyer meg egy ideológiai vitát, akkor ezzel összességében nem veszít-e többet.

¹⁰ Ifj. Trócsányi László: Jogállamiság, alkotmánybíróság és közigazgatási bírászkodás. in Jogtudományi Közlöny 1989, 4. szám 183.o.

¹¹ Csink Lóránt: Mozaikok a hatalommegosztáshoz in Iustum Aequum salutare, Jogtudományi Monográfiák 5, 141.o.

¹² Vö: Tóth J. Zoltán: Állam- és jogelméleti előadások, Patrocinium, Budapest 2018, 173 - 177.o. *Bármely jog megsértésnek érdemi – ítélkezési tevékenységükben alávetett bírók általi – elbírálásán beleértve a közigazgatási szervek jogellenes aktusainak felülvizsgálatát, azaz a közigazgatási bírászkodást is.*

¹³ Albert Venn Dicey gondolata alapján a jogállamiság fő követelményei a jog előtti egyenlőségben, jog abszolút felsőbbrendűségében, valamint az egyén jogvédelmében, azaz a valós megnyilvánulásában mutatkozik meg, ezzel a jogbiztonságot megalapozva Lásd: A.W. Bradley. és K.D. Ewing: Constitutional and administrative law. Twelfth Edition. Longman, London and New York, 102. o. Vö: Varga Zs. András: Eszményből bálvány a joguralom dogmatikája, Századvég Kiadó, 2015, 22 o.

elindulva különféle garanciákat tudott kiépíteni, mint például független ellenőrző szervek, melyek alapvető zárókövei a demokratikus társadalmunknak.¹⁴ A jogállam fogalma, tehát egy olyan alkotmányos berendezkedésű országra értendő, amelyben megvalósul a hatalmi ágak szétválasztása, a törvény uralmának, így a törvényhozás primátusának elismerése.¹⁵ A jogállamiság XIX. századi fogalmát a német jogirodalomban találjuk meg, mint a rendőrállamok differenciálásra használt kifejezést, azaz a jogállam olyan alkotmányos állam, amelyre jellemző a főszerepkörök szétválasztása, a törvény uralmának és a törvényhozás elsőbbségének egyetemes elismerése és érvényesülése.¹⁶

A társadalmi, gazdasági és politikai átalakulások folytán a modern polgári államok a bírósági rendszerekben találták meg azt a szervezeti típust, – hatalmi ágat – amely az adódó problémákat a leghatékonyabban tudják kezelni. Ebből következik az, hogy a jogállamiság eszméjének érdekében meg kell osztani a különböző hatalmi ágakat. A megosztás pedig egyensúlyt eredményez. Ha az egyensúly megbomlani látszódna, akkor a hatalommal kell visszahajtani az elhajló erőt, amire csak a független bírósági szervezetek lehetnek képesek.¹⁷ Ebből látható, hogy a jogállamiság fogalmához szorosan kapcsolódik nem csak az alkotmánybíróság intézménye, hanem maga a közigazgatási bíróság is, mint jogi norma védelmi intézmény.¹⁸

Magyary Zoltán szavaival: „A közigazgatási bíráskodás a jogállam követelménye. A közigazgatási eljárásban a közigazgatási hatóság és a magánfél állanak egymással szemben, de a hatóság nem csak fél, hanem egyúttal a közérdek képviselője és ő is dönt. A hatóság tehát dönt olyan ügyben, amelyben ő az egyik érdekelt fél. A közigazgatási fellebbvitel során az eljáró hatóság változik, de a hatóság és a felek viszonya ugyanaz marad. A közigazgatási bíráskodás ezzel szemben azt jelenti, hogy a közigazgatási hatóság és a felek közti jogvitát egy olyan harmadik dönti el, aki a közigazgatástól és a felektől egyaránt független, és a bírói függetlenségnek ugyanazokat a biztosítékait élvezzi, mint a rendes bíróságok.”¹⁹

II. Az érdeksérelem meghatározása

A komplex rendszerek, különösen a jog által felépített tételes jogrendszer megkívánja, hogy a jogalkotó megfelelően körülhatárolt fogalmakkal operáljon, akkor amikor egy „új” jogintézmény felépítésére tesz kísérletet. Így a politikai szféra irányító rétegét – amelyet szuverénnek hívunk –²⁰ ne lehessen megbélyegezni azzal, hogy nem egy demokratikus jogállamra hasonlító állami berendezkedést kíván megteremteni. Ehhez az esszenciális követelmény az, hogy beiktasson egy általános hatáskörrel meghatározott közigazgatási bírósági fórumot.

„Létezhet-e az államigazgatási szervek tevékenységi területén olyan érdeksérelem,

¹⁴ Lásd: Imre Miklós: i. m. 2007. 10. o.

¹⁵ Robert von Mohl: Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates, Tübingen, H. Laupp, 1832-34. Lásd: John LOCKE: Essay concerning the true Original, Extent, and End of Civil Government. Preceded by Robert Filmer's „Patriarcha“. With an Introduction by Henry Morley. London. Routledge. (1884). 320. oldal

¹⁶ Magyary Zoltán: Magyar Közigazgatás, A közigazgatás szerepe a XX. sz. államban a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 90. o. Lásd Robert von Mohl: Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates 1832. „bárki is rendelkezék tehát egy államban a törvényhozó vagy a legfőbb hatalommal, annak kötelessége, hogy ne rögtönzött rendeletekkel, hanem érvényes, állandó törvényekkel kormányozzon, amelyeket kihirdettek és ismertettek az emberek előtt.”

¹⁷ Értsd: Alkotmánybíróság, különálló közigazgatási bíróság.

¹⁸ Ifj. Trócsányi László: i. m. 1989. 184. o.

¹⁹ Magyary Zoltán: i. m. 1942, 624-625. o.

²⁰ John Austin: Lectures on General Jurisprudence, The Province of Jurisprudence Determined, London, 1885, 88. o

amely egyben ne lenne jogsérelem is?” – teszi fel a kérdést Toldi Ferenc 1956-ban.²¹ Jelen kontextusban az érdeksérelem, tehát a jogirodalom által kimunkált fogalomnak tekintendő, ami a törvényes érdek, jogos érdek és érdeksérelem címszó alatt használatos.²² A fogalom különböző megközelítési módjaiból viszont eltérések mutathatók ki.²³ Így láthatjuk, hogy amennyiben az érdeket a jogtudományhoz való viszonyában vizsgáljuk, akkor muszáj elvetnünk az érdekeknek – mint szónak a – szociológiai értelmét és a jheringi logikai okfejtését követve szükséges összekapcsolnunk a „jogilag védett érdek” fogalmával. Ekkor nyilvánvalóvá válik, hogy a jog által megteremtett rendszerben nem érdekről beszélünk, hanem „jogiérdekről” (azaz jogilag védett érdekről), mert az – Jhering szerint – *az alanyi jogok és jogi érdekek jogi vizsgálata helyett az államilag védett és kikényszerített tárgyi jogot helyezte előtérbe, miközben az érdek meghatározása és annak jogilag védett jellegének biztosítása a politikai cselekvés hatókörébe kerül.*²⁴ Jean Dabin értelmezésében pedig az „érdek” egy kétlaki fogalomként jelenik meg – pontosabban egy fél-jogi fogalomként, amelynek az értelme csak a jogi környezetben képes elnyerni az alkalmazhatóságát.²⁵ Ezzel ellentétes véleményt fogalmazott meg Henry Solus és Robert Perrot is, mert szerint az értelmezések között különbséget tenni nem lehetséges, és álláspontjuk szerint *egy jogilag védett törvényes érdek érvényesítése nem más, mint egy jog, amelyet nem mernek nevéni.*²⁶

Az érdeksérelem szociológiai értelmét elvetve, tisztán jogi vetületben való értelmezésnek tudjuk alávetni a közigazgatási bíróságok előtt felmerülő érdeksérelemeket – mint alkalmazható fogalmakat – így könnyebben meghatározva azt, hogy mit tekinthető az eljárás során érdeksérelemnek vagy jogsérelemnek. Az eljárás megindításának szempontjából szükséges kettéválasztani a közigazgatási bíróság hatáskörének meghatározását is (lásd bővebben: *A hatáskörök meghatározása* című fejezet), mert az elsődleges lehetőség, amikor a jogalkotó taxáció útján meghatározza az eljáró szerv hatáskörét. A másodlagos lehetőség pedig, amikor a jogalkotó generálisan alkotja meg a szerv hatáskörét. Az első meghatározásból kitűnik a probléma, ami az, hogy az egyén alanyi joga csorbulhat, amikor az aktus felülvizsgálatához az ún. érdek is kapcsolódik, mert ekkor a jogsérelem és az érdeksérelem egy – meghatározott – egyén személyében jelenhetne csak meg – nem válhat ketté. Az utóbbi esetben pedig elegendő lenne az „egyszerű” érdeksérelem ún. elszenvedése, amely azt jelentené, hogy nem lenne szükségszerű, hogy a jogsérelmet és az érdeksérelmet elszenvedő ugyanaz a személy legyen, mert a kereset megindításához elegendő, hogy az aktus felülvizsgálatához fűződő érdekét igazolja az egyén. Ekkor pedig az érdek fogalma nem a jog rendszerében lenne értelmezendő, mert annak hiányában az ún. érdek igazolásával is megindítható az eljárás.²⁷

Többek közt Trócsányi László,²⁸ Jacques Salmin²⁹, René Chapus³⁰ által kialakított

²¹ Toldi Ferenc: Az államigazgatási szervek aktusainak jogereje, in *Jogtudományi Közöny*, 1956, első szám. 40-47. o.

²² Ifj. Trócsányi László: *Milyen közigazgatási bíráskodást? Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1992.* 97.o.

²³ Vö: Marcel Lalignant: *La notion d'intérêt pour agir et le juge administratif*, *Revue du droit public et de la science politique en France et à l'étranger*, tome, 1971, 43-45. o.

²⁴ Frivaldszky János – Karácsony András: *Jog, jogosultság, erőszak – jogfilozófiai kérdésfeltevések Jhering tanai nyomán* in *Jogelméleti Szemle*, 2010, 2. szám.

<http://jesz.ajk.elte.hu/frivaldszky42.html>

²⁵ Jean Dabin: *Le droit subjectif*: Réimpression de l'édition de, 1952, Broché 2007, 71. o.

²⁶ Ifj. Trócsányi László: i.m 1992. 97.o Lásd: Hens Solus- Robert Perrot: *Droit Judiciaire Prive Tome I*, Sirey, 1961, 71. o.

²⁷ Uo. 98. o. Lásd: Marcel Lalignant: i.m. 1971 55. o.

²⁸ Uo.

²⁹ Jacques Salmon: *Conseil d'Etat: contentieux de l'indemnité, contentieux de l'annulation*, Bruxelles: Bruylant, 1987.132-139. o.

érdeksérelem fogalomnak:

- egyéninek,
- közvetlennnek,
- törvényesnek,
- határozottnak és
- anyagi vagy erkölcsi jellegűnek kell lennie.

A kereset *egyéni* és *közvetlen* jellege a közigazgatási bíróságok előtt felmerülő érdeksérelemeknek a meghatározása során azt jelenti, hogy az eljárást kezdeményező egyén az individuális érdekeinek a megsértése okán fordulhat csak a (közigazgatási) bírósághoz.³¹ A demokratikus jogrendszerből táplálkozó államapparátus meghatározása szerint az *érdek törvényességi* értelme pedig azt a kritériumot támasztja, hogy az elszenvedett cselekmény hátránya nem ütközhet jogszabályokba sem a közérkölsbe, ezért az ún. tiltott cselekmények érdekében nem lehet törvényesen a közigazgatási bíróságokhoz fordulni.³² Emellett az érdeksérelem *határozottsága* pedig azt jelenti, hogy egyértelműen meghatározhatónak kell lennie az érdeknek – ami lehet eshetőleges vagy feltételes is adott esetben. Az *anyagi vagy erkölcsi* hátrány jelleg úgy fogalmazható meg, hogy ha az adott egyén vagyoni előnyt kíván megszerezni vagy bizonyos közigazgatási aktus által eredményezett hátránytól meg akar szabadulni. Ettől eltérő az erkölcsi jellegű (szociológiai, filozófiai) érdeksérelem, mert nem lehet olyan egzakt módon meghatározni, mint az anyagi érdeksérelmet, mert az egyéni hátrány mindenkinél máshogy jelentkezik.³³ Ennek okán pedig az erkölcsi jellegű sérelem tág teret enged az egyes aktusok megtámadására. A nehézséget tovább fokozza, hogy ezeket a nem vagyoni hátrányokat pénzbeli érékké kell változtatnia a bírónak, hogy megítélje az érdeksérelem mértékét.³⁴

Az érdeksérelem egy – a jogtudósok által kreált mesterséges – jogi fogalom, amely az egyénekre vagy kifejezetten az egyes csoportokra megállapított a hatósági eljárásból előálló *hátrányt* jelenti. E *hátrány* következménye az érdekelt fél perindítása, mert az *érdeksérelem* egyúttal jogsérelem is ebben a meghatározásban. A *tiszta érdeksérelem* esetében az elszenvedett negatívum pedig a jogszabály keretei között megvalósult *hátrányt* kell, hogy jelentse. A közigazgatási akutsok kibocsátására a törvény bizonyos fokig kötött hatáskört biztosít, ilyenkor az aktust meghozó közigazgatási szervnek a döntése hátrányos lehet anélkül, hogy jogsérelemről beszélni tudnánk.³⁵ A *tiszta jogsérelem* esetében bírósági jogérvényesítés vehető igénybe, addig az érdeksérelem esetében a közigazgatási bíróságok nélkül csak a közigazgatáson belüli fellebbviteli szerv eljárása.³⁶ Mindezek alapján megállapítható, hogy az érdeksérelem nem lehet a jogszabálytól és a jogi szférától független, mert ez akkor azt feltételezné, hogy a jogalkotó nem akarná szabályozni az adott élethelyzet, ha pedig nem szabályozná, akkor pedig beszélhetünk jogsérelemről, amit érvényesíteni lehetne.

III. A hatáskörök meghatározása

Az egyes közigazgatási bíróságok hatáskörének megállapítása, talán az egyik

---

³⁰ René Chapus: Droit du contentieux administratif, Borché, 2008.

³¹ Lásd: Ifj. Trócsányi László: i. m. 1992, 98-99. o.

³² Uo. 100. o.

³³ Uo. 101. o.

³⁴ Lásd: Toldi Ferenc: i.m. 1988, 46-51. o.

³⁵ Lásd: Martonyi János: A diszkrecionális mérlegelés kérdése in Acta Juridica Et Politica, Tomus XIV, Fasciculis 5. Szeged, 1967.

http://acta.bibl.u-szeged.hu/6348/1/juridpol_014_fasc_005_001-054.pdf 2019. 05. 20.

³⁶ Erdély Sándor: Új idők lexikona, Signer és Wolfner Irodalmi Intézet rt. Eötvös-Frémont, Budapest, 1938. 9-10 kötet, 2106. o.

legkiemelkedőbb feladata a jogalkotóknak, mert ez a meghatározás egy olyan képet tud mutatni az adott ország jogállami berendezkedéséről, amelyet a többi ország is félreérthetetlenül tud értelmezni.³⁷ Így egy széleskörűen – már-már generálisan – megfogalmazott felülvizsgálati hatáskörrel felruházott független intézmény a jogállamiság követelményeit kimeríti, míg egy szűk körűen meghatározott hatáskör a jogállamiság követelményeinek szempontjából hiányos képet mutat a többi „demokratikus jogállammal szemben.”³⁸ Ennek értelmében látható, hogy elsődlegesen nem is a szervezeti kérdésekre kellett koncentrálnia a törvényhozónak, hanem a közigazgatási bíróságok hatáskörének a meghatározására.³⁹

Az európai tagállamok az elmúlt két évszázad alatt különböző és egymástól nagymértékben eltérő módon tettek kísérletet arra, hogy meghatározzák a közigazgatási bíróságoknak a hatáskörét.⁴⁰ A heterogén jogrendszereknek az összevetésével kapcsolatban láthatjuk azt, hogy a különböző országok, a saját identitásuknak és történelmüknek okán, különböző módon oldották meg ezeknek a fórumoknak a hatásköri kiterjesztését. Véleményem szerint, ezeknek az egyedi társadalmaknak az identitásképét a legjobban Savigny által megfogalmazott *Volksgeist*⁴¹ kifejezéssel lehet legmegfelelőbbben körülírni, mert minden ország és normarendszer egyedi, és emiatt nem beszélhetünk a természetjogi alapokból táplálkozó közigazgatási vagy alkotmányos jogszabályok felülvizsgálatát végző bíróságról sem.⁴² Ebből értelemszerűen következik az is, hogy a közigazgatási bíróságok jogosítványait is különböző módon kellett megalkotniuk az egyes országoknak. Például Franciaországban és Olaszországban a közigazgatás felülvizsgálatát ellátó bírói fórumok normakontrollt is gyakorolnak, mivel az ottani alkotmánybíróságok „csak” a törvények alkotmányosságát hivatottak vizsgálni.⁴³ Ennek eredményeként a közigazgatás

³⁷ Vö: Toldi Ferenc: A közigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata, Akadémia Kiadó, Budapest, 1988, 17. o., Lásd: Horváth E. Írisz: A magyar közigazgatási bírászkodás története, in: Iustum Aequum Salutare, 3. évfolyam, 2. szám, 2007. 162. o.

³⁸ Ifj. Trócsányi László: i.m. 1992. 116. o. Lásd: Stipta István: *A közigazgatási bírászkodás történeti modelljei* in Jogtörténeti Szemle 2015 3.-as szám 45. o. [...] *a hatékony jogvédelem hiányáért a történelmi felelősség a korabeli politikai elitet terheli [...] A magyar politika féltette a központi hatalmat a hatékonyan működő közigazgatási bíróságtól, és arra törekedett, hogy a közigazgatási jogvédelem a legszűkebb körre terjedjen ki.*

³⁹ Kmety Károly: A közigazgatási bíróságok hatáskörének szabályozása, Magyar Jogászegylet 1981. március 7-én tartott teljes ülésén. Budapest 1891, 8-11. o.

⁴⁰ Vö: Martonyi János: A közigazgatási bírászkodás és legújabbkor fejlődése, Magyar Közgazdaságtudományi intézet. No. 8. sz. Budapest 1932, 32-34.o.

⁴¹ Friedrich Carl von Savigny a népszellem, néplélek fogalmazásában képzelte el, amelyet Georg Wilhelm Friedrich Hegel (Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften (1830): Nach Hegel ist der bestimmte Volksgeist wegen seiner natürlichen Beschränktheit ein „beschränkter Geist „gegenüber dem Weltgeist, (§548) und der Weltgeist muss sich als der objektive Geist zum Wissen des absoluten Geistes erheben. (§552) Die Philosophie wird von Hegel als wissende Wahrheit betrachtet und gehört zum Bereich des absoluten Geistes (§574) Vö: Hans Friedrich Fulada *Das Recht der Philosophie in Hegels Philosophie des Rechts* Frankfurt 1968) és Johann Gottfried Herder (<https://www.counter-currents.com/2011/05/herders-theory-of-the-volksgeist/> 2019. 04. 04.) munkásságaiból vett át. Lásd: Chu-Yang Wei: *Hegels Theorie des sittlichen Staates* 2010 München (https://edoc.ub.uni-muenchen.de/11462/1/Wei_Chu-Yang.pdf 2019. 04. 04.) Tehát ez a népszellem, azaz az ún. Volksgeist az nem más, mint adott népcsoport *hagyományait, vallását, művészetét, hiedelmeit, más népekkel szembeni attitűdje, illetve általában a világról alkotott felfogását, gondolkodásmódját magába foglaló népszellem határozza meg a nép szokásait, melyekből végül kialakul a népjogról alkotott felfogása. A jogról* in Tóth J. Zoltán: *Jogelméleti alapok*, Patrocinium kiadó, 2018 159. o.

⁴² Megjegyzés: Hans Kelsennél pedig ezek az alkotmányos szabályok, olyan normaösszességnek számítanak, amely mindenekelőtt a törvényhozás szerveit és eljárást szabályozza, de mindazonáltal immanens részének tartja a normákat, amelyekből a szokás(jog) is táplálkozik. *Következésképp ahhoz, hogy a kérdéses összességhez tartozzák, nem szükséges, hogy a norma egyúttal az írott alkotmányban található legyen – elégséges az is, ha egy íratlan alkotmány része, amit a szokás hozott létre.* Varga Csaba: *Jog és filozófia, antológia a XX. század jogi gondolkodás köréből*, Szent István Társulat, az Apostoli Szentsek Könyvkiadója, Budapest, 2008, 183. o.

⁴³ Ifj. Trócsányi László: i. m. 1989 189.o., Kuncz Ignác: A közigazgatási bírászkodás, tizenharmadik évfolyam 21. szám 171. o. In *Jogtudományi Közlöny* 1878. május 24. 171-173. o.

törvényességének felülvizsgálatát a közigazgatási bíráskodással felruházott szervek jogkörébe utalták. Ennélfogva a közigazgatási kontroll oly módon érvényesül, hogy a meghatározott ügyben a közigazgatási bírósághoz való fordulás lehetőségét az érintett személyek az indítványozási körébe telepítették, így csak ezt követően tud eljárni a közigazgatási bíróság, a törvénysértő aktus kérdésében.⁴⁴ Szükséges megemlíteni, hogy a többi európai országban a rendeletek törvényességének vizsgálata, nem a közigazgatási bíróság, hanem az alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik.

A fennálló társadalmi változásokra ugyanakkor elsődlegesen a jognak kell megtalálni a kézenfekvő megoldást, mert amennyiben a kormány nem a megfelelő ütemben végzi az államapparátus szervezését, akkor felmerül a veszély, hogy elveszíti nemcsak a törvényhozói jogosítványát, hanem magát a végrehajtásra jogosító felhatalmazást is. Ennek ellenére az a tendencia látható, hogy ha az igazságszolgáltatási (bírói) hatalom túlterjeszkedik az „alkotmányos” keretein és a felmerülő diszkrepanciákat, *praeter legem* illetve *contra legem* ítéletekkel szabályozzák, akkor normaalkotó hatalmi ágként is fog funkcionálni, amivel képes alakítani a törvényi szférát.⁴⁵ Ezért szükséges, hogy a – közigazgatási – bírósági ítéleteket csak *inter partes* hatállyal értelmezzük⁴⁶ szemben az alkotmánybíróságok határozatával, melynek *erga omnes*, azaz mindenkire kiterjedő hatálya van.

A közigazgatási bíráskodást végző intézmények felállításánál láthatjuk, hogy háromféle típusú hatáskör meghatározás kerül kifejezésre. Ezeket úgy tudjuk elhatárolni egymástól, hogy megvizsgáljuk milyen hatásköri megoldásokat alkotott meg a törvényhozó, azaz, hogy egy pontosan meghatározott, taxatív – negatívan vagy pozitívan – felsorolt ügycsoportot rendelnek a közigazgatási bíróságnak (azaz felsorolást használ), vagy elvi konstatálással körül írja az adott fórum jogkörét – ezzel alkalmazva a generál klauzulák intézményét.⁴⁷

-Így elsődlegesen, amikor a hatáskör elvi általánosításáról beszélünk, (például Olaszországban) akkor a generál klauzulák útján megállapított hatáskör meghatározást értjük.⁴⁸

-Másodlagosan, amikor pozitív enumerációról (taxációról) beszélünk, akkor azokat a tételes felsorolt ügycsoportokat értjük, amelyeket a jogalkotó, meghatározott a közigazgatási bíróság számára (lásd: Svájc és a volt Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság⁴⁹).

---

⁴⁴ Uo. *A közigazgatási bíróságokhoz egyes országokban csak jogsérelem esetében lehet fordulni, más országok viszont a jogsérelem mellett az érdeksérelem esetén is megengedik a bírói út igénybevételét... Ezen országokban így igen tágan értelmezik az aktus megtámadására jogosultak körét, ugyanakkor mégsem szélesedik ki a kereset indítási jog, az actio popularis irányába...*

⁴⁵ Vö: F. Rozsnyai Krisztina: A közigazgatási bíráskodás Prokrusztész-ágyában. A közigazgatás feletti bírói kontroll változó körülmények között, változatlan formában, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010, 16. o.

⁴⁶ Megemlítendő, hogy ezzel ellentétes álláspontot fogalmazott meg Martonyi János 1947-ben: *Szükség lenne tehát annak kötelező kimondására, hogy a közigazgatási bíróságok ítéleteihez az aktív közigazgatási hatóságoknak — fegyelmi és kártérítési felelősség terhe alatt — a jövőben előforduló esetekben is alkalmazkodniuk kell, de legalább is meg kell tiltani nekik azt, hogy a közigazgatási bíróságok döntvényeibe és elvi jelentőségűnek nyilvánított határozataiba ütköző határozatokat hozzanak.* Martonyi János Az ötvenéves közigazgatási bíróság. Városi Szemle 1947, 33. szemle 196-197.o.

⁴⁷ Magyar Közigazgatás, 1932, 50. évfolyam 23. szám 3. oldal

⁴⁸ Ifj. Trócsányi László: i. m. 1992.: 117. o.

⁴⁹ Magyar Királyi Közigazgatási Bíróságról szóló 1896. évi XXVI. törvény, amelyben a hatáskör meghatározásánál meghatározta mely esetkörökben köteles eltérni a bíróság, de az ettől való eltérést a törvény valójában lehetővé tette (így: „...megengedte a bíróság hatáskörének további kiterjesztését is a 16. § értelmében.) így a közigazgatási bíróság hatásköre a törvényben felsorolt ügyeken kívül minisztertanácsi felhatalmazás alapján kiadott miniszteri rendelet útján kiterjeszhető a miniszteri rendeleteken és a szabályrendeleteken (vármegyei, törvényhatósági és rendezett tanácsú városi szabályrendeleteken) alapuló vitás kérdéseknek végérvényes elbírálására. A hatáskör ezen kiterjesztése azonban nem módosítható, amíg az alapjául szolgáló miniszteri rendelet vagy szabályrendelet érvénye fennáll. Lásd: Balássy Ádám Miklós: A közigazgatási

-Harmadlagosan pedig, a negatív taxációt – azaz ügyek és esetek azon zárt rendszerét – értjük, ahol a jogalkotó az esetek kizárt nomenklatúráját állapítja meg – a jogalkotó nem teszi lehetővé, hogy egyes ügycsoportokban ítékezzenek: például belbiztonsági aktusok, állami számvevőszékkel kapcsolatos aktusok stb.

A kivételek meghatározására többnyire olyan metódus alkalmazását állítottak fel, amivel meghatározták, hogy mely ügykörökben járhat el a közigazgatási bíróság, és mely hatásköri összeütközés esetében kell elsőbbséget biztosítani (a felülvizsgálatra) a rendes bíróságoknak – értsd: legfelsőbb bírói szerv (Kúria).⁵⁰ Összességében a különböző hatáskör megállapításokból az vonható le, hogy (működő) közigazgatási bíróságról csak akkor beszélhetünk, ha egy általános, a közigazgatás egészére kiterjedő hatáskörrel ruházzák fel a felülvizsgálati fórumot.⁵¹

IV. Az alkotmánybíróságról

Az alkotmányos jogok és értékek kialakulását követően, a felvilágosult társadalmak szükségesnek látták, hogy létrehozzanak egy olyan speciális jogalkalmazói szervet, amely védelemben tudja részesíteni ezeket az alapvető értékeket.⁵² Ebben a megközelítésben pedig látható, hogy az alkotmánybíróságoknak kell elsődlegesen biztosítani a társadalom jogállami kereteit. Másodlagosan a parlamentáris – jogállamisági – alapelvek döntésének demokratikus garanciáinak érvényesülését. A XIX. század hajnalán, különböző módon alakultak ki az alapvető emberi jogok védelmével foglalkozó jogalkalmazó szervek. Ezeknek a fórumoknak a tevékenysége így nem más, mint a jogi normák szembeállítását az ún. magasabb rendű alkotmányos rendelkezésekkel. E szervnek a létrehozását a különböző jogrendszerek különböző módon oldották meg. Így lehet egy elkülönült bírósági fórum (Alkotmánybíróság) vagy a rendes bírósági hierarchiába betagozódott legfelsőbb fórum vagy a bírói szervek összessége (*common law* országok), továbbá a parlamenti testületekbe beintegrált alkotmányos entitások (Finnország).⁵³

Az Alkotmánybíráskodás intézményrendszerének kialakulását az 1803-as *Marbury v. Madison*-ügyről⁵⁴ számítjuk, mert ezt követően az amerikai Legfelsőbb Bíróság jogot formált nemcsak az amerikai alkotmány értelmezésére, hanem az alkotmányban foglalt meghatározására is.⁵⁵ Ebből következik, hogy az alkotmánybíráskodás kialakulásának az elsődleges előfeltétele az, hogy azalkotmányok vagy az alkotmányos jogszabályok elvi primátusát elismerjék. Ettől kezdve az amerikai Legfelsőbb Bíróság alkotmányvédő funkciót is ellát, ami jelen kontextusban azt jelenti, hogy az államhatalmi ágak megosztását, és egyensúlyát is hivatott óvni.⁵⁶ Az államhatalmi ágak a demokratikus jogállamokban szervezetileg elkülönülnek egymástól, ugyanakkor egymás felügyeletét is ellátják, hogy egyik hatalmi ág se kerüljön a másik rovására túlsúlyba, amit a *checks and balances* kifejezéssel

---

bíráskodás egyes kérdései: *Naturam expellas furca, tamen usque recurret.* in *Jogelméleti szemle* 2018. 223. o. http://jesz.ajk.elte.hu/2018_4.pdf

⁵⁰ ifj. Trócsányi László: i. m. 1989. 189. o.

⁵¹ Patyi András: *Útközben. Alapkérdések a szervezetileg önálló közigazgatási bíráskodás megszervezése kapcsán* in *Acta Humana* 2019/1 77-106. o. 79.o.

⁵² Tóth J. Zoltán: i. m.: *Jogelméleti alapok*, in *Patrocinium* 2018, 95. o.

⁵³ Uo.

⁵⁴ Lásd: Uo: 96-98. o.

⁵⁵ Ralf Rogowski, Thomas Gawron (szerk.): *Constitutional Courts in comparison, The US Supreme Court and the German Federal Constitutional Court*, Berghahn Books, New York, 2002, 5. o.

⁵⁶ Lásd: Cservák Csaba: *A hatalommegosztás elmélete és gyakorlati megvalósulása*, in *Jogelméleti Szemle*, 2002. évi 1. szám <http://jesz.ajk.elte.hu/cservak9.html> 2019. 04. 11.

tudunk a legmegfelelőbbben körül írni (fékek és egyensúlyok vagy fékek és ellensúlyok.)⁵⁷ Ezt az ellenőrzési lehetőséget a Marbury v. Madison ügy teremtette meg, mert innentől kezdve a Legfelsőbb Bíróság, már ellenőrizhette az USA törvényeinek, alkotmányos összhangját is.

Míg az Egyesült Államokban 1803-tól tudunk a hatalmi ágak feletti alkotmánybíróági ellenőrzésről beszélni addig a kontinensen a XIX. század elején elképzelhetetlen lett volna az, hogy a palamenttől független szerv (bíróság) a parlament által elfogadott normákat *meritóriusan* felülvizsgálja, megváltoztassa, avagy megsemmisítse (USA-ban nincs megsemmisítés).⁵⁸ Ez ugyanis a parlamentek szuverenitását veszélyeztette volna, s ez a XIX. századi európai jogi gondolkodással összeegyeztethetetlen lett volna. Az 1800-as években Európában a különböző forradalmak és nemzetállamok kialakulása miatt nem volt még elég „fejlett”⁵⁹ a politikai társadalom arra, hogy beiktasson a gondolkodásba egy olyan fórumot, amely felülvizsgálhatná (vagy felülvizsgáltathatná) a parlament és a kormány döntéseit. Ezért valójában csak a II. világháborút követően tudunk beszélni olyan európai alkotmánybíráskodásról, amely meritóriusan tudott eljárni. Ennek az oka, hogy a második világháború után Európa rájött, hogy különösen fontos az alkotmányos intézmények érdemi védelme. Így Európa legtöbb országában létrehozta olyan fórumot, amely biztosítja a hatalmi ágak szétválasztását és ellenőrzését.

A jogállamiság szempontjából ki kell térni arra is, hogy milyen módon és kik választják az alkotmánybírók tagjait. Kelsen az alkotmánybírók összetételénél mindennél fontosabb kritériumnak tartotta azt, hogy a (különösen alkotmányjogi) szakismerettel rendelkező egyének a pártpolitikától mentesen kerüljenek megválasztásra.⁶⁰ Ezért is lényeges, az, hogy az alkotmánybírók milyen módon kerülnek a jogállásukba, választás, kinevezés vagy a kettő kombinációjának köztes megoldásában.⁶¹ Ausztriában az alkotmánybírákat (tizenkettő rendes, hat póttag, elnök és alelnököt) az elnök (államfő⁶²) nevezi ki ugyan, de a felsőháznak (*Bundesrat*) van szám szerint jelentősebb befolyása az alkotmánybírók kiválasztásánál, mert a tizenkettő rendes tag közül hatot, a hat póttag közül pedig hármat, ezen felül az alkotmánybírók elnökét és az alelnökét is a kormány javaslatára nevezi ki.⁶³ Ettől eltérően a kontinens másik felén a Portugál Alkotmány 222. cikke azt mondja ki, hogy a tizenhárom alkotmánybíró közül tízet a képviselőház (*Assembleia da República*) választ és a maradék három tagot pedig a megválasztott tagok kooptálnak.⁶⁴ Amennyiben a végrehajtó hatalom kerül olyan helyzetbe, hogy megszabja, hogy ki nyeri el az alkotmánybírói titulusokat, akkor felmerülhet a veszély, hogy egy a kormányhoz közeli és nem egy független bírói fórumokra hasonlító ellenőrző szerv képét kapnánk. Ezzel szemben pedig, ha a törvényhozó hatalom

---

⁵⁷ Lásd: Cservák Csaba: A hatalmi ágak megosztásának XXI. századi kérdései az Alaptörvényt követően, in Pro Futuro 2015. évi 2. szám 24-37. o.

http://profuturo.lib.unideb.hu/file/4/5698b3a630ee9/szerzo/Pro_Futuro_2015_2.24-37.pdf 2019. 04. 11.

⁵⁸ ifj. Trócsányi László: i. m.: 1989, 184. o.

⁵⁹ Megjegyzés: a XVIII-XIX. századi monarchikus berendezkedésű államokban a király vagy a törvényhozó szerv elképzelhetetlennek tartotta volna egy, nem a hatalom birtokosától függő szerv létrehozását.

⁶⁰ Hans Kelsen: Die philosophische Grundlage der Naturrechtslehre und des Positivismus.

⁶¹ ifj. Trócsányi László: i. m. 1989. 184-185. o.

⁶² Erstes Hauptstück Allgemeine Bestimmungen. Europäische Union A. Allgemeine Bestimmungen 147.§ (2) Den Präsidenten, den Vizepräsidenten, sechs weitere Mitglieder und drei Ersatzmitglieder ernennt der Bundespräsident auf Vorschlag der Bundesregierung [...]

⁶³ Uo. 147. § Lásd: Konrad Lachmayer: The Austrian Constitutional Court. In A. Jakab, A. Dyevre, & G. Iztovich (Eds.), Comparative Constitutional Reasoning in. Cambridge: Cambridge University Press. 2017, 85-86. o.

⁶⁴ (1) O Tribunal Constitucional é composto por treze juizes, sendo dez designados pela Assembleia da República e três cooptados por estes. Természetesen a jelenlévő képviselők legalább kétharmadának megfelelő minősített többséggel és az összes képviselő teljes abszolút többségével kerülnek megválasztásra. 163. cikk h, bekezdés. (2) Seis de entre os juizes designados pela Assembleia da República ou cooptados são obrigatoriamente escolhidos de entre juizes dos restantes tribunais e os demais de entre juristas.

kapja meg azt a felhatalmazást, – hogy döntsön az alkotmánybírák személye körül – akkor a kelsen alapelvek kerülnek veszélybe, mert ilyenkor a parlamenti politikai viták egy az egyben átkerülhetnek a parlamentből az alkotmánybíróság épületébe. A megfelelő egyensúly fenntartásának példaként pedig Olaszország hozható, ahol az alkotmánybíróság tizenöt tagját egyenlő módon választják meg. A köztársasági elnök öt főt, további öt főt a parlament teljes ülése és öt főt a legfelsőbb rendes és közigazgatási bíróságok (*supreme magistrature ordinaria ed amministrativa*) választanak. Ezzel látható, hogy az olasz alkotmánybíróságban a hatalmi ágak egyenlő arányban képviseltetik magukat és a kelsen alapelv érdemben érvényesülni látszik.⁶⁵

V. A közigazgatási bíróságról

A jogállamiság koncepciója szerint magát a közigazgatást a törvények és a törvényeken alapuló jogi normák hatalmazzák fel arra, hogy meghozzanak egy döntést. Először 1688-ban Angliában, majd az 1789-ban a francia forradalom után jutottunk el odáig, hogy a közigazgatást alárendelték volna a törvényhozó hatalomnak, amely következtében törvény alapján folyó tevékenységet folytató közigazgatásról egyáltalán beszélni tudunk.⁶⁶ A közigazgatási aktusok törvényességének ellenőrzését, és felülvizsgálatát a bíróságnak az adott állam politikai berendezkedése szerint alakították. Angliában a rendes bíróságokra, míg Franciaországban közigazgatási szervezeten belül kiépített államtanácsra ruházták ezt a hatalmat.⁶⁷ Európa másik felén az alkotmányos monarchiákban a közigazgatás az uralkodónak is alárendelt intézményként kezdett működni. Így a polgári társadalom a törvények útján kívánta szabályozni a közigazgatás működését. Ennek a hosszú és kitartó törekvésnek a gyümölcse az önálló közigazgatási bíróság intézménye.⁶⁸

A XIX. század végére az európai gondolkodásban elfogadottá vált, hogy az egyének jogait – szubjektív vagy objektív módon de – védeni kell az állam szemben.⁶⁹ Erre tekintettel a közigazgatási aktusok felülvizsgálatát végző szervek beiktatásának szerepe a jogállami követelmények között elsődleges helyet kapott az 1880-as évekre.⁷⁰ A közigazgatási bíráskodás különböző modelljeinek rendszerezésére különböző módszereket alkalmaztak már az elmúlt két évszázadban is.⁷¹ Láthatjuk, hogy a közigazgatási bírósági ellenőrzéseinek a rendszere nem újdonság, de nem is rendelkezik olyan gyökerekkel, mint a „hagyományos” bíráskodási rendszerünk.⁷² A felvilágosodást követően az európai kontinensen lévő államok az individuumok egyéni igényeinek megfelelő védelmét kívánták megteremteni azzal, hogy garanciákat akartak kiépíteni a közigazgatási önkénnyel szemben.⁷³ Ennek a jogi küzdelemnek az eredményeként kezdtek megjelenni a különböző absztrakt fogalmak, mint például a jogállam vagy a jogállamiság.⁷⁴ A jogállamiságnak nem csak a bürokratikus jogi szférában kell érvényesülnie, hanem szükséges, hogy a gyakorlatban is biztosítsa az alapjogok

⁶⁵ Costituzione della Repubblica Italiana, Art. 135: La Corte costituzionale è composta di quindici giudici nominati per un terzo dal Presidente della Repubblica, per un terzo dal Parlamento in seduta comune e per un terzo dalle supreme magistrature ordinaria ed amministrative.

⁶⁶ Toldi Ferenc: i. m. 1988, 15. o.

⁶⁷ Ifj. Trócsányi László: A közigazgatási bíráskodás szervezete és működése egyes európai országokban, Magyar Tudományos Akadémia Államtudományi kutatások programirodája, Budapest 1988, 71-97. o.

⁶⁸ Toldi Ferenc: i. m. 1988 16. o.

⁶⁹ Lásd: Balássy Ádám Miklós: i. m. 2019, 224-225. o.

⁷⁰ Stipta István: Tisza Kálmán és a közigazgatási bíráskodás, in Jogtörténeti Szemle, 2010, 3 évfolyam 23. o.

⁷¹ Toldi Ferenc: i. m. 1988. 21-39. o.

⁷² Martonyi János i. m. 1932, 31-32. o.

⁷³ Ifj. Trócsányi László: i. m. 1992 13. o.

⁷⁴ Uo: *A jogállamiság fogalmát a német liberalizmus államelmélete használta először, elemei azonban már a kanti észjogban felfedezhetők.*

védelmét is.⁷⁵

Tehát a közigazgatási akutsok feletti bírósági kontroll egy jogállamisági minimumként kellene, hogy megjelenjen, melynek nemcsak jogi, hanem politikai vetülete is felmerülhet, mivel a jogállamiságnak, mint fogalomnak az aspektusa azt követeli meg, hogy az állampolgárok minél jobban érvényesíteni tudják a jogos vagy jogosnak vélt érdeküket az állami döntésekkel szemben.⁷⁶ A közigazgatási bíróság ilyen értelemben nem működhet alkotmánybíróként, mert az elsődleges feladata, a közigazgatási aktusok törvényességének a felülvizsgálata. Így csupán másodsorban tudunk beszélni olyan értelmezési jogköréről, amellyel lehetősége adódik a közigazgatási bíróságnak arra, hogy a határozatlan jogi fogalmakat megtöltse „absztrakt” tartalmakkal.

Mindezekből következik, hogy az – alkotmányos értelemben vett jogos – aktusokat a közigazgatás, csak akkor hozhatja meg törvényesen, hogyha későbbi felülvizsgálatnak a lehetősége adott. Ezzel a jogállami kereteket nemcsak formálisan teremtik meg, hanem biztosítják a szükséges alapvető jogoknak a védelmét is, amely pedig a hatalom önkorlátozását garantálja. A (különálló) közjogi bíráskodás tehát, szervesen kapcsolódik a hatalomátruházás biztosítékainak rendszerébe, mert az alkotmánybíráskodás mellett, a legtisztább olyan független – ellenőrző – hatalmat jelenti, amely a kormányzat ténykedéseinek jogi elbírálására is hivatott. Ezáltal, amennyiben az adott közhatalmi szerv szabályozza az eljárásjogi és az anyagi jogi tevékenységet is az még nem jelenti azt, hogy megjelenik maga az eljárási garancia is, azaz a közhatalmi szervekkel szemben felmerülő kikényszeríthetőség elve. Véleményem szerint, ezért csak akkor beszélhetünk jogállamról, ha a közigazgatási bíróságok biztosítani tudják a közigazgatás által kibocsátott aktusok törvényességét.

VI. Az Alkotmánybíróság és a Közigazgatási Felsőbíróság ütközési pontja(i)

Az elkülönült közigazgatási bíróságoknak az általános aktusfelülvizsgálati szerepekőre lesz az a pont, amely igazán érdekes problémákat vet fel a 2020. január elsejét követő, a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvény hatályba lépése után – természetesen ez akkor értelmezhető amennyiben a jogalkotó hatályon kívül helyezi a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépésének elhalasztásáról szóló 2019. évi LXI. törvényt (a továbbiakban Kbhetv.⁷⁷ A különálló közigazgatási bíróságnak a kiépítése azért elengedhetetlen Magyarországon, mert a közigazgatás egyre hatékonyabb rendszerével szemben az állampolgár egyre kiszolgáltatottabb. Így, ennek a kiszolgáltatottságnak az ellensúlyozása érdekében a kormány – az Alaptörvény hetedik módosításával – szükségesnek látta, hogy Alkotmányosan biztosítsa az egyén jogát azzal, hogy az állampolgár egy független – különálló bírói – fórum előtt felülvizsgáltathassa az általa sérelmezett közigazgatási aktusokat.⁷⁸

---

⁷⁵ Vö: Váci Péter: A jó közigazgatási eljáráshoz való alapjog és annak összetevői, Dialóg Campus, Budapest - Pécs, 2013, 40-41. o.

⁷⁶ Ifj. Trócsányi László: i. m. 1989. 188. o.

⁷⁷ Lásd: Balássy Ádám Miklós Jogállam, joguralom vagy jogállami joguralom? A különálló Közigazgatási Bíróságról szóló T/6295-ös törvényjavaslat problematikái in KRE DIt 2019/1-es szám https://www.academia.edu/40061419/Jogállam_joguralom_vagy_jogállami_joguralom_A_különálló_Közigazgatási_Bíróságról_szóló_T_6295-ös_törvényjavaslat_problematikái

⁷⁸ Magyarország Alaptörvényének XXVIII. Cikk (7) bekezdés: Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. Lásd uo: 25. cikk (3) bekezdés: A közigazgatási bíróságok döntenek közigazgatási jogvitákban és törvényben meghatározott egyéb ügyben. A közigazgatási bírósági szervezet legfőbb szerve a Közigazgatási Felsőbíróság, amely biztosítja a közigazgatási bíróságok jogalkalmazásának egységét, a közigazgatási bíróságokra kötelező jogegységi határozatotthoz.

Az Alkotmánybíróság ugyan nevéből következőleg ezt a bírósági fórumot tölti be, azonban alapvetően tudjuk, hogy különbözik a „klasszikus” értelemben vett bíráskodási feladatokat ellátó igazságszolgáltatási szervektől, mivel az elsődleges feladata a normakontroll,⁷⁹ nem pedig az egyéni ügyekben való ítélezés.⁸⁰ Így Magyarországon a normakontroll alkalmazása a közigazgatás feletti kontrollt is magában foglalhatja – és ezzel kapcsolatban merülhet majd fel a későbbiekben hatásköri probléma. Az Alkotmánybíróság alapvető funkciója ezáltal egyértelmű, hogy nem más, mint a normakontroll.⁸¹ Ennek okán az Alkotmánybíróságról szóló törvény⁸² rendelkezéseit is ennek a tevékenységnek a gyakorlása köré alakították ki.⁸³ Ezzel szemben pedig a közigazgatási bíróságoknak egy generális hatásköri és eljárási illetékességet alkotott meg a jogalkotó. A (különálló) közigazgatási bíróságok – ellentétben az Alkotmánybírósággal – nem csak jogi szakkérdésekkel foglalkozó intézmények ezért az ott folyó eljárások során lehetőség van a bizonyításra, aminek okán inkább hasonlít a „rendes” bíróságok eljárásához, mint az Alkotmánybíróság eljárásához.⁸⁴ A közigazgatási (felső)bíróságnak ezért akkor lesz majd kiemelkedő szerepe, amikor olyan gyakorlati kérdésekben kell majd döntést hoznia, mint például az egyedreprodukció,⁸⁵ a környezetvédelemmel kapcsolatos közigazgatási döntések, amelyek alapvető jogokba ütközhetnek vagy az adatbiztonsággal kapcsolatban felmerülő jogsérelmek. Általánosságban az mondható el, hogy a közigazgatási bíróságoknál csak közigazgatási „szakbírák” ítélezhetnek majd – bár volt rá példa, hogy megpróbáltak laikus személyeket integrálni a bírói karokba.⁸⁶ A közigazgatási bíráskodásnak a primátusa ezekben a felettebb összetett szakmai kérésekben kaphat majd szerepet, mert az alkotmánybíróvá válás feltételeivel szemben⁸⁷ a közigazgatási bíróvá való beiktatás alapvető követelménye, hogy a szakvizsgázott jogász, közigazgatási szakember is legyen⁸⁸ – vagyis kiemelkedő közigazgatási jogi ismeretekkel és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezzen⁸⁹ – ezért ezen a téren fog először megtörni a Montesquieu féle elgondolás, miszerint: „Az ország bírói csupán

---

⁷⁹ Lásd: Tóth J. Zoltán – Kovács Endre Miklós: Normakontroll a változó közjogi keretrendszerben in Új Magyar Közigazgatás 2018. szeptember 11. évfolyam 3. szám, 17-27. o.

⁸⁰ Vö: Zsufa István: A közigazgatási bíráskodás Magyarországon in Magyar Közigazgatás 1996. évi szám 385-389. o.

⁸¹ Szalay Éva: A közigazgatási bírói és az urbanizáció Magyarországon in Közjogi Bíráskodás. Francia-magyar közjogi szeminárium a közjogi bíráskodásáról. József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszékének együttműködésével kiadja Nagy és Trócsányi Ügyvéi Iroda Budapest, 1997. 69-81. o.

⁸² Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény.

⁸³ A rendes bíróságok általi ténybizonyításra ezért nincs lehetőség a konkrét eljárás tényállásának felderítésnek körében.

⁸⁴ Ifj. Trócsányi László: i. m. 1989. 190. o.

⁸⁵ A (reproduktív) klónozás fogalma: a klónozás valamilyen DNS darab, sejt vagy egyed azonos változatainak több példányban való előállítását jelenti. in

<http://web.med.u-szeged.hu/mdbio/hun/anyagok/2012-2013/2.felev/6/1.Klonozas-word.pdf> 2019. 03. 29.

Lásd: Navratyil Zoltán: A varázsló eltöri pálcáját A jogi szabályozás vonulata az asszisztált humán reprodukciótól a reproduktív klónozásig, Gondolat Kiadó 2002 Vö: Edmund Pellegrino orvos és teológus professzor hívja fel a figyelmet a klónozással felmerülő problémákra, amikor azt írja, hogy ez a manipuláció minden emberi szabadság végső határát jelenti - és így még az atombombánál is veszélyesebb tevékenység lehet.

⁸⁶ Lásd: Balássy Ádám Miklós i. m. 2018. 226-228. o.

⁸⁷ 2011. évi CLI. törvény 6. §. Megjegyzés: Ebben a kérdéskörben, szükséges egy európai kitekintést tennünk, mert különböző országokban eltérő, ugyan, hogy kit és mennyi időre választanak, de alapvetően egyetértés mutatkozik meg, abban, hogy csak olyan személyek választhatók (nevezhetők) ki, akik a jogtudományokban vagy a politikatudományokban szakismerettel rendelkeznek. Ezért az alkotmánybírói jogkörökkel felruházott szerv tagjai nem lehetnek laikusok. Vö: Ifj. Trócsányi László: i. m. 1989. 185. o.

⁸⁸ Lásd: Lomnici Zoltán: Gondolatok a közigazgatási bíróvá válás feltételeiről, in szerk.: Fogarasi József: A közigazgatási személyi állomány. Párbeszéd elmélet és gyakorlat között Magyar Közigazgatási Kamara, Budapest 1996, 5. füzet.

⁸⁹ A közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX törvény 65. §

a törvény szavait kimondó szájak, élettelen lények, akik a törvényeknek sem erejét, sem szigorúságát nem képesek mérlegelni”.⁹⁰ A Montesquieui gondolatból látszódik igazán a magyar jogászi gondolkodásnak az Achilles sarka, miszerint a bírói „pusztán” csak a jogi ismerettel rendelkező igazságszolgáltatási hatalommal felruházott egyén – még ha rendelkezik is az adott terület gyakorlásához szükséges ismerettel, diplomával és szakértelemmel –, mivel szakértőt kell kirendelnie a bírónak minden olyan tény megállapításához vagy megítéléséhez, amelyhez különleges szakértelem szükséges.⁹¹

Ezzel szemben a közigazgatási bírák várhatóan rendelkezni fognak az adott közigazgatási tárgykörrel kapcsolatban felmerülő szükséges szaktudással is, amelyet fel is használhatnak az eljárásban – miután alapvető törvényi elvárás, hogy közigazgatási szaktudással rendelkezzen a jelölt⁹² – így valójában egy újfajta ítélkezési metódust hozhatnak létre a gyakorló közigazgatási bírák.⁹³ „A nem csak jogi szakismerettel rendelkező egyén döntéshozatala” azt az újítást hozza a magyar bíráskodás rendszerébe, amellyel a közigazgatási bíró az egyes ítéletek kialakításakor alkalmazni tudja a közigazgatási ismeretét is. Ezzel láthatóan egy olyan „alkotmányos” kontrollra hasonlító mérlegelési jogkör teremődik meg, amely egyszerre hordozza magában az alkotmánybírók absztrakt normakontrollját⁹⁴ és az egyéni ügyekben való döntések felülvizsgálatát a közigazgatással szorosán összefonódó alkotmányos kérdésekben. Megemlítendő veszélyként sejlik fel az, hogy amennyiben a közigazgatási bíróságok hatásköre a hatályon kívül helyezésen túl a közigazgatási aktus megváltoztatására is felhatalmazást kapnak, akkor féltendő, hogy a közigazgatási bíróságok a közigazgatási szervek működését nemcsak felügyelnék, hanem helyettesítenék is.⁹⁵ Így a közigazgatási bíróságoknak a hatáskörét csak a közigazgatási aktsok törvényességére és esetleges hatályon kívül helyezésére kell korlátozni.⁹⁶

⁹⁰ Montesquieu: A törvények szelleméről I–II. kötet. Budapest, 1962. 322. o. Vuchetich Mátyás jelentős mértékben finomította Montesquieu gondolatait, hiszen már egyértelműen utalt arra, hogy a büntetéseket ugyan a törvényeknek kell meghatározniuk, illetve, hogy a bírói hatalmat, másként fogalmazva a bírói önkényt a törvények által kell korlátozni, azonban a törvény adta keretek között a büntetés kiválasztásának joga a bírót illeti meg. (Vuchetich Mátyás: A magyar büntetőjog rendszere I. könyv. Elméleti büntetőjog. Budapest, 2010. 225.)

⁹¹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 307. §- 308. § és a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 188. § (1) Ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni.

⁹² T/3353 65. § alapján A bírói jogállás egységességéből adódóan a közigazgatási bíró kinevezésének feltételeire alapvetően a Bjt. 4. § (1) bekezdésben meghatározott feltételek irányadóak, ezt egészíti ki a Javaslat a kiemelkedő közigazgatási jogi ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra vonatkozó többletkövetelménnyel. Ez a törvényi szinten megjelenített eltérés egyrészt a közigazgatási bíráskodáshoz elengedhetetlen szaktudás becsatornázása miatt szükséges, másrészt azt szolgálja, hogy a közigazgatási bíróságokon a hagyományos belső bírósági karrierből (fogalmazó, titkár) és a bírósági rendszeren kívülről érkező, közigazgatási jogi ismeretekkel és tapasztalattal rendelkező pályázók egyenlő eséllyel rendelkezzenek a bíróvá válás folyamatában.

⁹³ Amennyiben a bíróságok leterheltsége okán nem lesz szükséges minden ügycsoportban tárgyalni az összes közigazgatási bírónak.

⁹⁴ Vö: Tóth J. Zoltán: A „valódi” alkotmányjogi panasz használatba vétele: az Abtv. 27. §-a szerinti panasz első két éve az Alkotmánybíróság gyakorlatában in Jogtudományi Közlöny, 2014/5. szám, 224-238. o. *Mivel a konkrét normakontroll eseteiben mindig van egy (vagy több) közvetlenül érintett, akinek jogaira és kötelezettségeire a normakontroll eredménye kihatással lehet, ezért az már nem kizárólag a kollektív alapjogvédelem eszköze, hanem az egyénié is. Mivel azonban hatásában fontosabb a kollektív jelleg, ezért a fentiekben a kollektív alapjogvédelem eszközeihez soroltuk, elismerve, hogy ez – az absztrakt normakontrollal ellentétben – nem érvényesül tisztán* 225. o.

⁹⁵ Továbbá a közigazgatási bíróságok elvi határozatai magára a közigazgatásra nézve nem bírnak majd kötelező erővel, mint a Francia Államtanács döntései. Lásd: Magyar Zoltán előadásai alapján in Magyar Közigazgatási Jog 86-87.o: *Az államtanács döntései a közigazgatásra is kötelezőek s ahol a közigazgatási jogfejlesztésnek igen erős eszköze az, hogy a hatásköri túllépés fogalmi körét annyira kiterjesztették, hogy az államtanács általában minden közigazgatási cselekmény felett bíráskodik s nem úgy van, min nálunk Magyarországon...*

⁹⁶ Lásd: Patyi András: i. m. 2019 84. o, Toldi Ferenc: i. m. 1988, 64 o. és Martonyi János: A közigazgatási bíráskodás és legújabbkori fejlődése, Egyetemi Nyomda, Budapest, 1932 31-32. o.

A közigazgatási bíróságok jogvédelme emellett viszont akkor sem vitatható el, ha valamilyen szintű korlátozás keretében képzelik el, mert a közigazgatási bíróságoknak önmagukban is kiemelkedő alkotmányos jelentőségük van. Az intézményesített bírói jogvédelem a joguralom biztosítását garantálja még ilyen formában is.⁹⁷

VII. Összegzés

A felmerülő jogállamisági problémák kérdésköre a különálló közigazgatási bíróságok felállításával kapcsolatban inkább hasonlít Sziszüphosz történetéhez, mintsem egy jogalkotás kérdéskörében felmerülő gordiuszi csomóra, amelyet át akarna vágni a jogalkotó. Magyarországon a különálló közigazgatási bíróságok felállítása már több mint, egy évszázada jelentős kérdés a jogászok és a közigazgatással foglalatосkodó személyek körében. Mindezek ellenére a rendszerváltozást követően a parlamenti politikai nem tett lépést annak irányába, hogy visszaállítsa az 1867 utáni létrejött közigazgatási aktusok felülvizsgálatát végző alkotmányos fórumokat.⁹⁸ Hasonlatos a helyzet harminc év elteltével,⁹⁹ mert jelen helyzetben is a politika mondja ki a végső ítéletet, egy olyan alkotmányos garanciákat biztosító intézmény felállításával kapcsolatban, amelynek a megléte nem csak, hogy megteremtene a megfelelő kereteket a közigazgatási aktusok elbírálására, hanem biztosítaná a jogállamisági követelmények alapvető elvárását, a közigazgatás feletti kontrollt.¹⁰⁰ A 2019. május. 30-án benyújtott¹⁰¹ a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybaléptetésének elhalasztásáról szóló T/6295 törvényjavaslat, alapján a jogalkotó a politikai nyomásnak engedni kényszerült és a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépéséről és egyes átmeneti szabályáról szóló 2018. évi CXXXI. törvényt – időkorlát nélkül – hatályon kívül helyezte a Kbhetv. elfogadásával. Pusztán csak remélhető, hogy ez az időkorlát nélkül halasztás egy politikai nyomásnak való látszólagos engedés, mintsem egy valós meghátrálás.

Az alkotmányosság elveknek – mind a jogállamiság koncepciójának formális – követelménye az, hogy létezzen az államon belül megfelelő garanciákkal felruházott különálló fórum, amely biztosítani tudja a törvényességi felügyeletet (*balance des pouvoirs*).¹⁰² Ennek értelmében a jogalkotónak kötelessége létrehozni a megfelelő alkotmányos intézményeket, mint az Alkotmánybíróság, ombudsmani hivatal, és a közigazgatási aktusok felülvizsgálatát végző különálló bíróságok. Amennyiben a politika másként nem dönt Magyarországon ez akként fog megmutatkozni, hogy az állami főhatalom egy olyan tőle különálló – garanciáit tekintve független – ellenőrző szervezetet teremt meg, a 2018. évi CXXX. törvénnyel (KB) – a működő igazságszolgáltatási fórumok mellé, – amelyre az államapparátus a közigazgatási aktusainak jog és ténybeli elbírálását bízhatja. Így megállapíthatjuk, hogy az államapparátus kiterjesztésének különböző irányai nem a centralizált hatalomkiépítésnek az alapját akarják létrehozni, hanem az állami hatalom

⁹⁷Uo. 87. o.

⁹⁸ 1896. évi XXVI. Törvénycikk létrehozásával hozták életre a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróságot

⁹⁹ T/6295 törvényjavaslat A közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépésének elhalasztásáról. <https://www.parlament.hu/irom41/06295/06295.pdf> 2019. 05. 31.

¹⁰⁰ T/6295 tv. javaslat, Általános indoklás: ...az önálló közigazgatási bírósági szervezet felállítási folyamatának további előrehaladása ne hátráltassa a Magyarországot ért, megalapozatlan jogállamisági kritikákkal kapcsolatos viták megnyugtató lezárását.

¹⁰¹https://www.parlament.hu/folyamatban-levo-torvenyjavaslatok?p_auth=gvHVNUe5&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Fintern-et%2Fcpql%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D41%26p_izon%3D6295 2019. 05. 31.

¹⁰²Vö: Montesquieu: L'esprit des lois, XI. könyv, 6. fej.

összpontosításával megteremteni kívánja a lehetőséget arra, hogy a sérelmes cselekmények jog- és ténykérdései felett egy különálló szerv döntsön. Azaz a montesqueui tanok szerint az egyéni szabadságot kívánja biztosítani az államapparátus azzal, hogy a szuverén akaratot korlátozza mert, ha a szuverén akarata nincs korlátozva és korlátlan behatással lenne a többi hatalmi ágra akkor nem beszélhetnénk jogállamról. Ennek megakadályozására szükséges megosztani a szuverén akaratot, hatalmat. Mindezek mellett a hatalom a különböző hatáskörök megosztásával nem csak az egyéni érdeket kívánja megóvni (*kifejezett, a polgárokat szolgáló állam eszméjét követve*), hanem a közigazgatási bíróság feletti irányítás elszámoltathatóság is megteremti [szem előtt tartva a 33/2017. (XII. 6.) AB határozatot, 28/1995. (V. 19.) AB határozatot és a 38/1993. (VI. 11.) AB határozatot] a közigazgatási bíróság miniszteriális igazgatási modelljének bevezetésével.

A XXI. század rohamos gazdasági és társadalmi változásainak következménye pedig az, hogy az államapparátus reagálni kényszerül ezekre a változásokra oly módon, hogy a végrehajtó hatalom gyakorlati érvényesülésének egyre nagyobb teret biztosít a szuverén. Ebből pedig egyenesen következik az, hogy a közhatalommal szembeni biztosítottság egyre fontosabb szerepet kap a jogállami követelmények szempontjából.¹⁰³ Így nem lehet az kétséges egy alkotmányos országban az, hogy a közigazgatási bírászkodásnak – a közhatalom fejlődésével azonos időben – egyre nagyobb teret kell hódítania. Puky Endre gondolatával zárva pedig: *„A közigazgatási bírászkodás térhódítását tehát nálunk nem nehéz megjósolni. Mert – s ezt nem lehet eléggé hangoztatni, - a közigazgatási bírászkodás több, mint egyszerű igazságszolgáltatás, mert egyben alkotmánybizosítéki funkció is.”*¹⁰⁴

---

¹⁰³ Lásd: Balássy Ádám Miklós: Jogállam, joguralom vagy jogállami joguralom? A különálló Közigazgatási Bíróságról szóló T/6295-ös törvényjavaslat problematikái. in KRE-DIt 2019/1-es szám

¹⁰⁴ Puky Endre: A Szent Korona Tana és a közigazgatási bírászkodás (Puky Endre, a m. kir. Titkos tanácsosnak, a m. kir. Közigazgatási Bíróság elnökének az 1941. évi január hó 12 napján a m. kir. Közigazgatási bíróság évnnyitó teljes ülésén tartott beszéde) in Magyar Közigazgatás 1941. LIX. Évfolyam 3-szám 16-20. o. Lásd: Újság 1941. január (18. évfolyam, 10 szám) 5. o.

„Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3-I kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.”